

DE DRINKWATERVEROORZIENING IN DUITSLAND

Privatiseren: windmolens of windschermen?

Minister Pronk wil in de wet vastleggen dat drinkwaterbedrijven in eigendom van de overheid moeten blijven. Daar is niet iedereen het mee eens. Zijn tegenstanders gebruiken vaak het argument dat deze wet wel geen lang leven beschoren zal zijn. Europa zal immers de privatisering van drinkwaterbedrijven binnenkort wel gaan opleggen. Dat is een merkwaardig argument, want bij de Europese Unie is daar helemaal niemand mee bezig. Sterker nog: er loopt zelfs geen onderzoek in die richting. Europa vindt dat de lidstaten de drinkwatervoorziening zelf maar moeten regelen. Maar ja, als belangrijke landen vinden dat Europa zich daarmee moet bemoeien, doen zij dat natuurlijk. Daarom is het goed eens te kijken hoe hierover wordt gedacht in het grootste land van de Europese Unie: Duitsland. Het congres Wasser Berlin dat eind oktober werd gehouden was een goede graadmeter. Directeur Piet Jonker van Duinwaterbedrijf Zuid-Holland was erbij en schreef onderstaand verslag.

Het congres vond, samen met de beurs Internationale Fachmesse Wasser, in het reusachtige ICC in Berlijn plaats. Al meteen bij binnenkomst kregen de deelnemers een pamflet tegen de privatisering van drinkwaterbedrijven in handen gedrukt. Het pamflet is ondertekend door een actiegroep van drinkwaterbedrijven, milieuorganisaties en vakbonden. Zij hebben ook een stand op de beurs ingericht en hun vertegenwoordigers staan regelmatig bij de vragenmicrofoon opgesteld. Maar zij staan daar zeker niet alleen. De meeste vragenstellers zijn uitermate kritisch over privatisering. Dat geldt zelfs voor de Engelse vertegenwoordiger van de Water Research Council, die na een neutraal verhaal over de gang van zaken in Engeland na de privatisering van 1989, door kritische vragen in het nauw gedreven, uiteindelijk uitroept dat ook hij helemaal geen voorstander van privatisering is.

Eigen verzorgingsgebied

De staatssecretaris van Milieu van de bondsregering, Simone Probst, vertelt al meteen bij de opening dat niemand iets hoeft te vrezen van het onderzoek dat het ministerie van Economische Zaken in gang heeft gezet naar de wenselijkheid van het opheffen van het systeem waarbij ieder bedrijf een eigen verzorgingsgebied heeft. Water is volgens haar echt iets anders dan elektriciteit of telefonie. Water kun je niet zomaar toelaten op het net van een ander zonder risico voor de kwaliteit en dus voor de volksgezondheid. Klanten mogen van

haar dus niet zelf hun leverancier uitzoeken. Zij krijgt overigens bijval van de aanwezige vertegenwoordigers van de private Duitse waterbedrijven, zoals Gelsenwasser en de Berliner Wasserbetriebe. Ook zij voelen er niets voor om de controle over het eigen net te verliezen.

Piet Jonker (foto: fotobureau Thuring bv.)

Geld staat voorop

De discussie gaat vooral over geld. De voorstanders stellen dat privatisering zal leiden tot flinke kostenbesparingen. Staatsbedrijven werken niet doelmatig, dat weet toch iedereen?

Als Duitsland wacht met de privatisering, zullen de Duitse bedrijven het straks afleggen tegen de Franse en Engelse concurrentie als de watermarkten van de Europese Unie moeten worden opengesteld. De tegenstanders menen dat privatisering ten koste gaat van de kwaliteit en het milieu. Privatisering dient volgens hen maar één doel, namelijk om de geldnood van de gemeenten op te lossen. Luister ook niet naar de banken en de consultants, want die zijn er alleen maar op uit om aan de privatisering zelf geld te verdienen. Als je aan verbetering van de doelmatigheid wilt werken, dan kan dat ook door meer samenwerking of fusies tussen de bedrijven en door benchmarking.

Water handelswaar of levensvoorwaarde?

Duitsland kent nog steeds veel kleine gemeentelijke waterbedrijven. Niemand schijnt het precieze aantal te weten; het ligt ergens tussen de 6000 en 8000. De gemeenten hechten vaak sterk aan het eigen waterbedrijf. Zo heeft de vereniging van Beierse gemeenten zich nog onlangs duidelijk uitgesproken tegen privatisering en voor behoud van de watervoorziening als gemeentelijke taak.

Water is immers een Daseinsvorsorge, letterlijk: het veiligstellen van het bestaan, en dat kun je toch niet aan marktpartijen overlaten. De Europese Unie moet zich hier helemaal buiten houden, vinden zij. De Beierse regering steunt hen daarin volledig, maar hoopt tegelijkertijd wel op wat meer onderlinge samenwerking en fusies tussen de kleine bedrijven.

Hoe emotioneel dit onderwerp ligt, blijkt bijvoorbeeld uit een feestrede bij een deelsessie voor een professor die afscheid nam van een research instituut. De (hoge) ambtenaar van het ministerie van Milieu kan het niet laten om ook nog even over de privatisering te beginnen. Wat een domme gedachte, water is geen handelswaar maar een sociaal goed. Als je sociale goederen in particulier eigendom brengt, dan gaat het fout. Het beste voorbeeld is wel het grondeigendom, wat voor een ellende is daar niet uit voortgekomen, denk maar aan de grondspeculatie. Kortom, begin er niet aan.

Overheids-NV

De meeste grote steden in Duitsland hebben hun waterbedrijf ondergebracht in een Stadtwerke AG, een overheids-NV, meestal samen met het energiebedrijf en het plaatselijke vervoerbedrijf. Een aantal van deze Stadtwerke heeft het financieel moeilijk, met name door de hevige concurrentie bij elektriciteit. Daar wordt wel aan privatisering gedacht. Zo is 51 procent van de aandelen van de Bremer Stadwerke onlangs in handen gekomen van het Nederlandse energiebedrijf Essent, dat meteen vol trots in de kranten zet dat het nu ook een waterbedrijf is en dus prima in staat om Waterleidingmaatschappij Limburg over te nemen.

Hamburg heeft zijn waterbedrijf niet in de Stadtwerke ondergebracht, die overigens inmiddels in handen van het Noorse energiebedrijf Vattenfall is gekomen, maar in een aparte NV, de Hamburger Wasserwerke. De directeur van de HWW, Hamel, liep verschillende keren naar de microfoon om te betogen dat ook bij hem een bedrijfsmatige bedrijfsvoering voorop staat en er dus doelmatig wordt gewerkt. Bovendien kan het als overheidsbedrijf goedkoper geld lenen dan particuliere bedrijven. Privatisering zou dus juist het paard achter de wagen spannen zijn.

Dagvoorzitter Hörsgen, zelf oud-directeur van het private Gelsenwasser, was het opmerkelijk genoeg met hem eens. "De grote bedrijven in NV-vorm werken best doelmatig. Privatisering zou vooral goed zijn voor de kleine gemeentebedrijven".

Applaus

Het meeste applaus kreeg directeur Wummel van het waterbedrijf van Leipzig. Hij hield een enthousiast verhaal dat het helemaal niet nodig is om te privatiseren om aan de gang te gaan met verbeteringen. Klant- en resultaatgericht werken, uitbesteden van niet-kerntaken, het samen met particuliere bedrijven opzetten van nieuwe bedrijven, hij deed het allemaal en met succes. Stop je energie dus niet in het tegenhouden van privatisering, maar ga aan de slag. Hij sloot af met een prachtige slagzin: "Wenn der Wind des Wandels weht, bauen die einen Mauern, die andern Windmühlen" (als de wind van de verandering pijn doet, dan bouwen sommigen muren, en anderen windmolens).

Buitenland

Uiteraard werd ook veel aandacht besteed aan het buitenland. De Duitse industrie exporteert veel waterinstallaties. Zij is bang dat de afzetkansen teruglopen als

de concessies voor de watervoorziening in de grote steden in Oost-Europa en de Derde Wereld allemaal in handen van de Franse en Engelse waterbedrijven komen. Zij dringen er daarom op aan dat de Duitse bedrijven geprivatiseerd worden en vervolgens ook internationale activiteiten gaan ontwikkelen.

De vroegere Duitse minister Töpfner, nu directeur van de milieuorganisatie van de Verenigde Naties, deed een klemmend beroep op de Duitse bedrijven om ook in de Derde Wereld actief te worden. Dan moesten ze er wel voor zorgen dat hun contracten politiek aanvaardbaar waren, om negatieve reacties van de plaatselijke bevolking te voorkomen. Tijdens een deelsessie werd dit verhaal herhaald door Stottmann van de Wereldbank.

Vervolgens kwam een vertegenwoordiger van Transparency International aan het woord, een organisatie die wereldwijd strijdt tegen corruptie. Stottmann deelde daarop mee dat zij over een zwarte lijst beschikken van bedrijven die zich bij projecten van de Wereldbank schuldig hebben gemaakt aan corruptie. Vanuit de zaal werd honend gevraagd waarom bedrijven die in eigen land corrupt gedrag vertonen, daarop niet voorkwamen. Uiteraard werden daarmee de Franse waterbedrijven bedoeld. Stottmann bleef het antwoord schuldig.

Conclusie

De Duitse politiek is nog lang niet toe aan een algemene privatisering van de drinkwatervoorziening. Het liefst zou men vasthouden aan de gemeentelijke bedrijven. Aan de andere kant groeit het besef dat de vele kleine gemeentelijke bedrijven niet zo doelmatig zijn. De tijd lijkt rijp voor een reorganisatie naar Nederlands model.

Aan de andere kant liggen er in Duitsland ook kansen voor private waterbedrijven, zoals Berlijn en Bremen laten zien. Ook wordt de druk om de Duitse exportindustrie te ondersteunen door buitenlandse waterconcessies te verwerven groter. Het is dus niet ondenkbaar dat er toch een privatiseringsbeweging ontstaat. Liberalisering is echter niet waarschijnlijk. Daarom zal het nog wel een hele tijd duren voordat Duitsland behoefte gaat krijgen aan Europese richtlijnen op dit gebied. Nederland kan dus rustig de wet van Pronk aannemen zonder bang te zijn door Europa te worden ingehaald.

**drs. Piet Jonker, algemeen directeur
Duinwaterbedrijf Zuid-Holland**